

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НААН України
Директор інституту
Засенко В.В.

“18” травня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА Й КУЛЬТУРА ГЛУХИХ

напрямок підготовки **05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта**
спеціальність **053 Психологія , 016 Спеціальна освіта**
відділ **аспірантури і докторантури**

2020 – 2021 навчальний рік

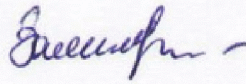
Робоча програма «Українська жестова мова й культура глухих» для здобувачів доктора філософії за напрямом підготовки 05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта. 12 с.

Розробники: Дробот Олена Анатоліївна кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу жестової мови

Робочу програму схвалено на засіданні відділу жестової мови

Протокол від "23" березня 2020 року № 5

Завідувач відділу

Замша А.

Схвалено вченою радою Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України за напрямом підготовки 05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта, 053 Психологія, 016 Спеціальна освіта

Протокол від "14" травня 2020 року № 4

"18" травня 2020 року

Голова вченої ради Зашенко В.В.

© Дробот О.А., 2020 рік

© Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки 016 Спеціальна освіта, 053 Психологія (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: 053- Психологія 016-Спеціальна освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів –		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 60		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 16 самостійної роботи студента –44	Освітньо-кваліфікаційний рівень: ____Доктор філософії	год. 8	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		4	4
		Вид контролю:	
	залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є: формування здатності спілкуватися з жестомовними особами з порушеннями слуху з урахуванням лексико-граматичних правил української жестової мови та культури спілкування в спільноті глухих

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- знання лексико-граматичних правил української жестової мови;
- знання базової часто вживаної лексики української жестової мови;
- знання культурних особливостей жестомовного спілкування;
- здатність генерувати висловлювання за правилами, що притаманні українській жестовій мові;

-здатність використовувати природне жестове мовлення для висловлювання власних думок, почуттів, ставлень тощо;

-здатність сприймати та розуміти звернене українське жестове мовлення;

-уміння дотримуватися етики і культури жестомовного спілкування, що притаманні спільноті глухих.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач доктора філософії повинен **знати:**

- характеристику структури жесту;
- структуру будови синтаксичних конструкцій;
- особливості запитальних конструкцій;
- особливості морфології жестової мови;
- особливості висловлювань різного характеру;
- історію глухих, особливості спілкування нечуючих;
- способи вираження в жестовій мові логічних та інших відношень;

вміти:

- вести діалоги; погоджуватися з позицією співрозмовника, ставитися до неї критично, тактовно заперечувати;

- ставити запитання різного рівня складності;

- етично переключати розмову на певну тему;

- розуміти запитання, будувати відповіді та висловлювати думки, почуття, використовуючи найбільш виразні жести;

- точно передавати зміст прочитаного;

- зв'язно описувати події особистого, сімейного і громадського життя;

- користуватися прямим та зворотним перекладом (з жестової і словесної мов).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Українська жестова мова як засіб спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху

Тема 1. Нормативно-правовий статус національних жестових мов в Україні та світі.

Зміна статусу національної жестової мови як засобу спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху. Правові засади визнання української жестової мови як мови, як засобу навчання і спілкування нечуючих. Державна політика країни (основні законодавчі акти) стосовно питання визнання і закріплення державних гарантій щодо застосування УЖМ в освітній, соціальній сфері. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про освіту». Накази МОН України про затвердження Типових освітніх програм.

Тема 2. Українська жестова мова в освіті осіб з порушеннями слуху

Розвиток української жестової мови. Еволюція національних жестових мов та жестові мовні родини. Природне і кальковане жестове мовлення. Найменша смислова одиниця мови (жест, слово). Жестомовні особи, словесномовні особи. Особи з порушеннями слуху. Білінгвізм. Бімодально-білінгвальний підхід в освіті дітей з порушеннями слуху. Білінгвальне освітнє середовище. Ключові передумови упровадження бімодально-білінгвального підходу та його завдання в освіті. Монолінгвальний підхід. Технології бімодально-білінгвального навчання. Етапність використання різних форм мовлення при вивченні навчального матеріалу. Педагогічні кадри для бімодально-білінгвального навчання.

Змістовий модуль 2. Жестомовна комунікативна компетентність: структура та особливості формування

Тема 3. Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз

«Фонетика» української жестової мови: мануальний та немануальний компоненти. Граматичні правила української жестової мови. Комунікативне занурення. «Перша мова», «друга мова». Переход з однієї мови на іншу та переключення між різними мовними кодами. Принципи викладання УЖМ. Структура жесту (складові). Типи, види жестових одиниць. Віднесеність до «частини мови». Значення жесту (однозначне, багатозначне). Диференціювання даної одиниці від подібної візуально.

Тема 4. Практика українського жестово-словесного перекладу

Українська дактильна абетка. Дактилювання та сприймання дактилю. Найуживаніша жестика української жестової мови. Освітні перекладачі. Базовий жест і синонімічний ряд. Еквівалентні значення. Додаткові значення. Порядок жестових одиниць у реченні. Види речень за метою висловлювань. Лінійний та одночасний виклад речення. Зайві та додаткові жести у реченні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	с	залік	екзамен	л		п	с	залік	ек	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ек
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
<i>Українська жестова мова як засіб спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху</i>												

Тема 1. Нормативно-правовий статус національних жестових мов в Україні та світі.								2	2	10		
Тема 2. Українська жестова мова в освіті осіб з порушеннями слуху								2	2	12		
Разом за змістовим модулем 1								4	4	22		
Змістовий модуль 2.												
<i>Жестомовна комунікативна компетентність: структура та особливості формування</i>												
Тема 3. Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз								2	2	8		
Тема 4. Практика українського жестово-словесного перекладу								2	2	14		
Разом за змістовим модулем 2								4	4	22		
Усього годин	60							8	8	44		
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин												

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нормативно-правовий статус національних жестових мов в Україні та світі.	2
2	Українська жестова мова в освіті осіб з порушеннями слуху	2
3	Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз	2
4	Практика українського жестово-словесного перекладу	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нормативно-правовий статус національних жестових мов в Україні та світі.	10
2	Українська жестова мова в освіті осіб з порушеннями слуху	12
3	Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз	8
4	Практика українського жестово-словесного перекладу	14

7. Індивідуальні завдання

Робота з інтернет ресурсами відповідно до теми лексичних занять. Відпрацювання складових жесту. Вправління перед дзеркалом немануального компоненту під час демонстрації жестових повідомлень. Підготовка до заліку прямого та зворотнього перекладу.

8. Методи навчання

Методи лекційного викладання: лекція, дискурсивне пояснення, проблемний метод, ілюстрації, мультимедійні презентації.

Методи практичних занять: форма жестового тесту: «жива», електронна; будова тексту; стилі тексту; «словникова робота»: поняття + переклад; запитання – відповіді; види переказу жестового тесту; складання частини тексту.

Методи самостійної роботи: опрацювання матеріалу лекцій, посібників, бібліографічний пошук, робота в Інтернет-мережі, вивчення й аналіз нормативно-правових актів, підготовка до практичних занять, до заліку.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань здобувачів доктора філософії з навчальної дисципліни проводиться у формі усного опитування під час практичних занять. Пропонується виконання практичних завдань, підготовка презентацій; аналіз конкретних ситуацій, робота в малих групах, рольові та ділові ігри; індивідуальне та групове опитування. Індивідуальна робота (контрольна робота студентів заочної форми навчання) захищається перед викладачем.

Підсумковий контроль знань - залік.

10. Розподіл балів, які отримує здобувач доктора філософії

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		
T1	T2	T3	T4	40
10	10	10	10	

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Відеоматеріали;
2. Текстові матеріали;
3. Ілюстративні, малюнкові матеріали;
4. Ігрові матеріали

12. Рекомендована література Базова

1. Адамюк Н. Б. Змістпрограми «Українськажестовамова» для 1–12 класівзагальноосвітніх спеціальнихшкіл для дітей з порушеннями слуху. Дидактичні та соціально-психологічніаспектикорекційноїроботи у спеціальнійшколі : наук.-метод. зб. Київ: Науковийсвіт, 2008. Вип. 10. С. 3-6.
2. Кульбіда С. В., Адамюк Н. Б., Зборовська Н. А. Замша А. В., Чепчина І. І Концепціяжестовоїмови в Україні. Київ: Лабораторіяжестовоїмови, 2009. 24 с.
3. Адамюк Н. Б., Чепчина І. І. Синтаксичніособливості УЖМ: на прикладіпростогоречення. Жестовамова й сучасність : зб. наук.пр. Київ: Центродрук, 2009. Вип. 4. С. 170-191
4. Адамюк Н. Б. «Українськажестовамова» для підготовчих. 1–12 класівзагальноосвітніхспеціальнихшкіл для дітей з порушеннями слуху. *Програми*. Київ: Освіта, 2011. 158 с.

5. Адамюк Н. Б. Український жестівник для батьків. НАПН України, Інст-т спец. педагогіки, Лаб. жестової мови, Укр. тов-во глухих. Київ: СПТКБ УТОГ, 2011. 380 с.
6. Адамюк Н. Б. Лінгводидактична модель вивчення лексичних одиниць української жестової мови. Особлива дитина: навчання і виховання. 2014. №4 (72). С. 48-56.
7. Адамюк Н. Б. Особливості методики вивчення лексики УЖМ глухими молодшими школярами. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук.праць. Кіровоград :Імекс-ЛТД, 2014. Вип. 5, Ч. 1. С.10-17.
8. Адамюк Н. Б. Особливості синонімії в українській жестовій мові (на практичному матеріалі). Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук.праць: К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2015. Вип. 8. С.8-18.
9. Адамюк Н. Б. Лінгводидактична модель вивчення лексики УЖМ: аспекти опанування. Особлива дитина: навчання і виховання. 2017. № 1 (81). С. 70-77.
10. Адамюк Н. Б. Новації Erasmus + project «Spread the sign». «Науковий часопис» НПУ Драгоманова, Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи». К.: 2018. Випуск № 65. С.5-9.
11. Адамюк Н. Б. Дробот О.А. Замша А.В. Федоренко О.Ф. До проблеми розроблення вітчизняної концепції бімодально-білінгвального підходу до навчання глухих та напівглухих осіб. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2018. Вип.7. Т.1. С.125-130.
12. Адамюк Н. Б. Сучасний погляд на жестову мову. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук.праць. К.: Вид. «ФОРМ Симоненко О. І.», 2018. Вип. 14. С.11-20.
13. Адамюк Н. Б. Відеокурс з вивчення української жестової мови (11 тем) для каналу Youtube «Українська жестова мова». [Електронний ресурс]. К.: Лабораторія жестової мови, 2018. Режим доступу:
14. Адамюк Н. Б. Особливості викладання української жестової мови в умовах бімодально-білінгвізму. «Науковий часопис» НПУ Драгоманова, Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи». 2019. Випуск № 70. С.5-8.
15. Адамюк Н. Б. Соціокультурна специфіка комунікативного асистування жестомовним здобувачам освіти з порушеннями слуху. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2020. Вип.22. Т.1. С. 160-164.

16. Дробот О.А. Комплекс дидактично-роздаткового матеріалу з вивчення жестової мови. Дидактично-роздатковий матеріал з вивчення жестової мови / О. А. Дробот. – К. : Поліграфічний центр УТОГ, – 45 с.
17. Дробот О.А. Особливості двомовних програм. Жестова мова й сучасність. – 2012. – Вип. 7. – С. 27–41. – Режим доступу :
18. Дробот О.А. Українська жестова мова: навч. посіб. для підготовчого, 1 кл. спец. загальноосвіт. навч. закл. для дітей глухих та зі зниженим слухом. Навчальний посібник для підготовчого, 1 кл. спец. загальноосвіт. навч. закл. для дітей глухих та зі зниженим слухом / О. А. Дробот. – К. : Либідь, 2013. – 320 с.
19. Дробот О.А. Зборовська Н.А. Дидактичний матеріал з української жестової мови: навч. посіб. для підготовчого, 1 кл. спец. загальноосвіт. навч. закл. для дітей глухих та зі зниженим слухом. Навчальний посібник для підготовчого, 1 кл. спец. загальноосвіт. навч. закл. для дітей глухих та зі зниженим слухом / О. А. Дробот, Н. А. Зборовська. – К. : Либідь, 2013. – 288 с.
20. Дробот О.А. Формування навичок спілкування глухих дітей дошкільного віку в умовах білінгвізму. Автореферат дис ... канд. пед. наук : 13.00.03 / О.А. Дробот. – Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2017. – 20 с.
21. Дробот О.А. Бімодально-білінгвальний підхід до організації навчання глухих та слабкочуючих. Особлива дитина : навчання і виховання, №4 (84), 2017, С. 37- 46.
22. Дробот О.А. Замша А.В. Лінгводидактичні аспекти навчання української жестової мови. Особлива дитина: навчання і виховання. 2018. Вип.3(87). С.37-44.
23. Дробот О.А. Українська жестова мова: Підручник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 1. Підручник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 1. Київ, Либідь, 2018. 112 с.
24. Дробот О.А. Українська жестова мова: Підручник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 2. Підручник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 1. Київ, Либідь, 2018. 112 с.
25. Дробот О.А. Українська жестова мова: Навчальний посібник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У

- двох частинах. Частина 1. Навчальний посібник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 1. Київ, Либідь, 2018. 112 с.
26. Дробот О.А. Українська жестова мова: Навчальний посібник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 2. Навчальний посібник для 1 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н90, Н91): У двох частинах. Частина 1. Київ, Либідь, 2018. 112 с.

Допоміжна

1. Адамюк Н. Б. Особливості володіння українською жестовою мовою глухими першокласниками загальноосвітніх спеціальних шкіл для глухих. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць. К.: О. Т. Ростунов, 2012. Вип. 7. С. 50-71
2. Адамюк Н. Б., Чепчина І. І. Поступ спеціальної педагогіки – український жестівник для батьків. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць. К.: О. Т. Ростунов, 2012. Вип. 7. С. 107-126.
3. Адамюк Н. Б. Специфіка реалізації освітнього змісту навчального предмету «Українська жестова мова». Стандартизація змісту освіти дітей з особливими потребами в контексті Національної стандартної класифікації освіти (початкова ланка): Навчально-методичний посібник. (Розділ). 2014.
4. Адамюк Н. Б. «Поширимо жест» – перший міжнародний електронний посібник з національних жестових мов. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. праць. К.: Університет «Україна», 2015. № 12 (14). С. 75-85.
5. Адамюк Н. Б. Міжнародний електронний посібник «Spread the sign» : лінгвістичні особливості. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Херсон : Херсонський державний університет видавничий дім «Гельветика», 2016. Випуск LXX. Том 1. С. 124-130.
6. Адамюк Н. Б. Відеокурс з вивчення української жестової мови (11 тем) для каналу Youtube «Українська жестова мова». [Електронний ресурс]. К.: Лабораторія жестової мови, 2018. Режим доступу:
7. Davies S.N. The Transitional toward Bilingual Education of Deaf Children in Sweden and Denmark: Perspectives on Language. Sign Language Studies. 1991. Vol.71. Pp.169-195.
8. Grosjean F. The Right of the Deaf Child to Grow up Bilingual. Sign Language Studies. 2001. Vol. 1, No. 2. Pp. 110–114.

9. Marschark M., Lee C. Navigating two languages in the classroom: Goals, evidence, and outcomes. In M. Marschark, G. Tang, & H. Knoors (Eds.), *Bilingualism and bilingual deaf education*. New York, NY: Oxford University Press, 2014, pp. 211-241.
10. Newell W., Stinson M., Castle D., Mallery-Ruganis D., Holcomb B. Simultaneous Communication: A Description by Deaf Professionals Working in an Educational Setting. *Sign Language Studies*. 2013. 69 (1): 391–414.
11. Schick B., De Villiers P., De Villiers J., Hoffmeister R. Language and Theory of Mind: A Study of Deaf Children. *Child Development*. 2007. 78 (2): 376–396.

13. Інформаційні ресурси

<http://www.lib.iitta.gov.ua>
<http://www.britishsignlanguage.com>.
www.lifeprint.com/dictionary.htm.
<http://www.spreadthesign.com>.
<https://www.spreadthesign.com/uk.ua/search/>
<https://www.youtube.com/channel/UCFssXKQF6kA4obObuhruMtg>
<https://www.youtube.com/watch?v=b5NykiFENbU>

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом інституту і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.
2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні вченої ради і затверджується головою вченої ради.
3. Інститутом можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Робочої програми навчальної дисципліни» .
4. Формат бланка – А4 (210×297 мм)